

romine sau pe alt teritoriu de către pisari de origine romină. Spre deosebire de toate acestea, documentele slavo-romine și, în parte și cronicile, care exprimă un conținut laic, corespunzător realităților politico-sociale interne și relațiilor externe ale statelor feudale românești, sînt în bună măsură lipsite de formele limbii slave bisericești, prezentînd o serie de infiltrații și influențe ale limbilor slave vii: medio-bulgară și medio-sîrbă (mai ales în Țara Românească), rusă vestică (în special ucraineană), polonă și chiar cehă (în Moldova)¹. În afară de aceasta, slavona era o limbă moartă, o limbă a scrisului; cei ce o scriau, fiind în majoritate vorbitori de limba romină și adresîndu-se unui mediu românesc, strecoară (mai ales în actele interne) o mulțime de rominisme, nu numai lexicale ci și morfologice și chiar întorsături de frază românești, fără a mai vorbi de numeroase elemente de onomastică și toponomastică românească (din ce în ce mai numeroase, începînd din a doua jumătate a sec. XV)².

Trebuie spus însă că în cursul celor 130 de ani de studiere a limbii textelor slavo-romine, unii cercetători, aflîndu-se în fața unui fenomen atît de complex și contradictoriu și neîntîlnind seama suficient de realitatea social-istorică, nu au știut totdeauna să caracterizeze just această limbă: unii au mers numai pînă la jumătatea drumului, referîndu-se doar la anumite compartimente ale limbii sau la una sau alta dintre influențe, alții au ajuns pînă la aserțiuni de natură naționalistă. Deabia în ultimul timp, mai ales în noile condiții istorice ale țării noastre, ținîndu-se seama de realizările și lipsurile trecute în acest domeniu, s-a început o cercetare sistematică, atotcuprinzătoare și o analiză științifică, din punct de vedere istoric, diplomatic, paleografic și lingvistic, a actelor provenite din cancelariile feudale ale țărilor romine.

În cele ce urmează vom face o sumară schiță a istoriei cercetărilor asupra limbii documentelor cancelariilor feudale românești, în special a celei moldovenești, oprindu-ne mai cu seamă asupra referirilor la elementele lexicale polone care fac obiectul cercetării de față³.

Între 1758—1764 apăsese la Vilna cunoscutul «*Codex Diplomaticus Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae*», care cuprindea în vol. I și rezumatul în latină a citorva documente slavone moldovenești. Editorul codexului, Mateusz Dogiel, arăta că aceste documente sînt scrise în limba *valahă* (1) și că, negăsind la arhivele din Cracovia niciun cunosător al acestei limbi pentru

¹ Nu este exclusă influența reciproc inversă: de elemente medio-bulgare și medio-sirbe în Moldova și de elemente slave-răsăritene și chiar polone în Țara Românească, dar aceasta nu e nici pe departe dominantă și e prezentă sporadic, fie numai într-un anumit gen de documente, fie numai în anumite compartimente ale limbii.

² Cf. D. P. BOGDAN, *Caracterul limbii textelor slavo-romine*, București, 1946. E drept că slavona era cunoscută și chiar vorbită nu numai de clerici și pisari, formați în școlile de slavonie mănăstirești și domnești, ci chiar și de unii voievozi, boieri sau negustori, exponenți ai clasei stăpînitoare (cf. *Viața feudală*... p. 506—507), aceasta dovedește cît de puternică era influența slavonismului în viața politică, culturală și religioasă a țărilor romine în v. XIV—XVII.

³ În studiul documentelor slavo-romine distingem mai multe categorii de lucrări: a) ediții de documente de interes pur istoric, cuprinzînd textul și cel mult traducerea în altă limbă (latină, romină o, polonă) sau în transcripție polonă, uneori numai în rezumat; b) ediții de documente cu comentariu istoric și uneori și lingvistic (de la un document pînă la mari codice, pe epoci); c) colecții de traduceri în românește, fără textul original (așa numitele surete); d) studii istorice independente care folosesc materialul oferit de documente, e) studii diplomatico-paleografice independente, f) studii lingvistice independente, g) glosare (ca parte componentă a edițiilor sau independente), care pot fi: 1) de elemente slave, 2) de elemente românești, 3) de nume proprii și geografice.